

ESTD: October 1994
THLA TIN CHHUAK CHANCHINBU
Kum khat lâk man ₹50

APRIL 2025

Postal Registration No. MZR/70/2024-2026
RNI Registration No. 66996/96

Kristian Naupang

Vol. 30 No. 7

HOSANNA! LALPA HMINGA LO KAL CHU FAKIN AWM
RAWH SE, RAM LO THLENG TÛR, KAN PA DAVIDA RAM
CHU CHAWIMAWIIN AWM RAWH SE. CHUNGNUNG-
BERAH KHIAN HOSANNA!

• K-POP IDOL-A RINGTU THATE • NI TIN CHHÛNG INKHAWM
• NUN INTHLÂK • KHAWVÊL HREHAWM
• ADAMS-A TE PAFA LEHKHATHAWN

Kum 30-na

April 2025

Bu 364-na

Editor

Zohmangaiha

Managing Editor

Rev. PB Zosaphara

Joint Editors

Rev. Zonunsanga

Rev. Dr KM Vanlalpeka

F. Vanlalrochana

Eric Lalnunmawia

Circulation Manager

Lalfakzuala, Ph: 9862473218

Kristian Naupang

Synod Office, Second Floor

Mission Vêng, Aizâwl - 796001

email: kristiannaupang@gmail.com

A man pe duh leh a bu la duh chuan

Circulation Manager hriattir tûr a ni.

Kum khat lâk man ₹50

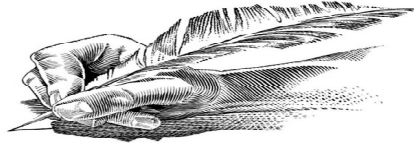
Kristian Naupanga thu chhuabte hi Editor ngaih dân a ni vek kher lo.

A chhûnga thu awmte

Phêk

1. Editorial	1
2. Sakeibaknei leh sihal	2
3. Sakawr leh zukchal	3
4. Ni tin chhûng inkhâwm	4
5. Khawvêl hrehawm	6
6. Nun inthlâk	8
7. K-pop Idol-a ringtu thate	11
8. Sabengtung chungah - Isua	13
9. Adams-a te pafa lehkhathawn	15
10. Thiantê tâna tawngtai	20
11. Thian tha	22
12. Hriat zauna	24
13. Hmutheitua	28
14. Quiz	30
15. Chei rawh le!	31
16. Ka hmuh ang hmu thei rawh	32

Editorial

TUM NEIH

Kristian naupang duhawm tak takte hian kan puitlin hunah eng nge kan nih dâwn tih kan lo ngaihtuah tawh ngai em aw? Naupang tê kan la nih lai aţang hian kan puitlin hunah eng nge kan nih dâwna, eng nge kan tih dâwn tih hi kan ngaihtuah thina, kan rilru kan siam fel a pawimawh hle.

Puitlin huna tih theih leh nih theih tha tak tak, duh thlan tûr tam tak a awm a. Amaherawhchu, mi pakhatin hna tha zawng zawng kan thawk sêng lo va, thil tha zawng zawng kan ti sêng lo bawk a. Chuvângin, kan naupan lai hian kan puitlin huna kan nih duh leh tih duh kan thlan fela, chumi kan nih theih nân chuan theih tâwpa kan inbuatsaih tan a tûl.

Kan nih duh leh kan nih châk zâwngte a inang lo ang a. Thawh tûr tha tak tak, duh thlan tûr tam tak a awm a. Pastor ni châk te, missionary ni châk te, zirtîrtu ni châk te, engineer ni châk te, sawrkâr hna lian thawk châk te, sipai ni châk te, footballer ni châk te, sumdâwng ni chak te, huan neitu ni châk te leh hna dangte thawk châk te pawh kan ni ang. Kan naupan lai aţang hian kan puitlin huna kan nih tum Chiang ila. Kan nih tum ni thei tûr chuan eng nge tih ngaia, eng nge zir ngai tih te i ngaihven ang u.

Duh thlanna kan siam fela, kan nih tum ni thei tûra kan naupan lai aţanga theih tâwpa tan kan lâk phawt chuan Pathianin min tanpui ang a, mi puitling tak niin, hna tha tak kan la thawk dâwn a ni.

SAKEIBAKNEI LEH SIHAL

Hmânlai hian sihalin sakeibaknei a thurualpui a; sihalin a sa seh tûr apiang a chhui chhuak ang a, sakeibakneiin an pahniha ei atân lo bawhin a lo seh ang tiin ruahmanna an siam a. Sakeibaknei chuan sa tam zâwk a chan fo avângin sihal chuan a îtsîk a, sa chhui duh ta lovin ama tân ngat zawngin amahin a kal chhuak thîn a. Chu chu rei lo tê atân chuan a tha rih hle a. Nimahsela, ni khat chu sihal chuan huana mi berâmno lâk a tum a, chutih lai chuan sa pêltute leh an uiten an rawn bei a, an kâp hlum ta daih mai a ni.

Mi îtsîk hi thil tha lo tak a ni.

SAKAWR LEH ZUKCHAL

Sakawr pakhat hian phûl pakhat hi a pumin a chang bîk a, duh tâwkin a tla thîn a. Zukchal a lo kal a, hnim tam tak a rawn pet bûl zo ta a. Chu chu sakawr chuan a hua a, phuba lâk a tum a; pa pakhat hi zukchal hrempui atân a sâwm a. Ani chuan, “Aw le, i kêah thîr barh dah ila, i chungah ka han chuang phawt mai ang a, hriamhrei chu ka hmu thuai ang chu,” a ti a. Sakawr chuan rem a ti hle a, chu pa chu a han chuang ta a. Nimahsela, sakawr chu a phuba lâksak ahnêk chuan, chuta chin chu tân thlengin mihring bawih a lo ni ta a.

Mi dangte huata, an chung a thîl tha lo thlentîr tum hi keimahni ngeiin kan tuar phah zâwk thîn.

NI TIN CHHÛNG INKHAWM

*VL Remruatfeli
Senior Department
ITI Vêngchhak*

Kristiante tân chuan chhûng inkhâwm hi a pawimawh êm êm a. Keini naupangte pawhin a pawimawhna leh a thatna kan hriata, kan ngaih pawimawh a tûl hle a ni.

Ni khatah dârkâr 24 a awm a, chhûngkuuaa Pathian biak hona hun atâna minute rei lo tê hun hman hi thil harsa a ni lo va, hun hman hrâm kan tum a tha a ni. Pathianin nunna, damna, hrisêlna, hnathawh theihna leh lehkha zir theihna min pe a.

Chuvângin, chhûngkuain Pathian tân hun kan pêk ve hi kan tih ngei ngei tûr a ni. Pathian kan biakna leh amah nêna kan inzawmna langsar tak mai tawngtai hi kan tân a hlu tih i hre reng bawh ang u.

Chhûng inkhâwm thatna leh a hlawhtlinna tlêm han sawi îla. Ka hriat chian tak chhûngkaw pakhat hian ni tin chhûng inkhâwm an nei thîn a. An pa ber chuan hun a hmang ve ngai lo va. Tichuan,

hun a lo kal zêl a, an faten hun hmang ve tûra an tih reng avâng chuan hun a hmang ve ta a. A tîrah chuan ɣawngtai pawh a thiam vak lo va; mahse, chutia hun a hman tâk fo avâng chuan ɣawngtai leh Pathian thu sawi pawh a lo thiam ve ta hle a ni.

Ni tin chhûng inkhâwm neih ɣhin hi a pawimawh tak meuh meuh a. Kan thlarau nunah leh chhûngkaw inkaihruainaah te pawh hmasâwnna min pe thei a ni. Ni tin chhûng inkhâwm hmang ɣhin chhûngkua chu an hlim bîk a, harsatna leh buaina pawh tâwk ve bawh mah se, a tâwpah chuan chhûngkaw hlim leh nuam an ni leh ɣhin a ni.

Chhûng inkhâwm a pawimawh tih kan hre vek a. Kan nu leh pate kan chhûng inkhâwm neih dân tûr leh neih hun atâna ruahmanna an siam pawh kan ngai pawimawh hle tûr a ni a. Chhûng inkhâwma tel hman ngei ngei tûra kan inbuatsaih a ngai a ni. Kan nu leh pate leh mi dangin chhûng inkhâwm an lo ngai pawimawh tâwk lo a nih pawhin, keini Kristian naupangte hi a bul ɣantu leh hma latu kan ni thei vek a ni.

Pathian thu chhiar leh ɣawngtaina hmangin kan chhûngkua leh Pathian kan inzawmtûr thei tih i hre reng ang u.

KHAWVÊL HREHAWM

*C. Zaihlimpuii
Senior Department
Ramthar Kohhran, Aizâwl*

Mi zawng zawng tân hian nun hi a va awlsam lo thîn em! Thenkhat tâna hlimna leh lungâwina kha, a then tân phurrit leh manganna mai a ni si a. Hmêl en mai pawha pai tam lo tih hriat tak, an nu leh paten theih tâwp an chhuahna azâra he hun thleng theite hian, mi awm thei, mamawh piah lama duh duh nei theite hi an awt ve lo thei si lo. A va har thîn dâwn êm!

Mahse...ka thian, he khawvêlah hian hlimna leh lâwmna famkim hi zawng ve suh aw! Eng tik khaw tikah mah i hmu dâwn lo. I hun leh tha, i sum leh pai sêngin vâk vâk mah la, kawng leh thutak leh nunna – Lal Isua hnênah bâk hlimna leh lâwmna famkim hi i hmu dâwn lo a nia. Amah bâk hi min hre thiamtu tak tak an awm lo. Min hre thiam bera kan ngaihte pawhin min kalsan hun a awm thîn. Ani chu nangmahin kalsan mah la, i lêt leh hun a lo nghâk reng che a, hmangaihna ngai rengin a lo hmangaih ang che. Hrehawm tam tak mahnia hmachhawn harsa kan tih si, mi dangte hnêna kan sawi chhuah ngam si loh kha ani chuan a hriatpui che a, a hriatpuina thlapa tuar i ni tih inhriain pawm thiam zir rawh.

Hrehawmna, manganna leh lungngaihna eng vang pawha i lo tuar ve a nih chuan chhel takin, beiseina nung leh ṭawngṭaina nêh hmachhawn rawh aw. Tu mah hrilh lova nangmah chauhvha tuar nia i inhriat lai pawh khân engkim chungathu neitu khân a hriatpui che a, he lei hi i ram a ni lo tih a hriattîr a duh vâng che a ni asin. Kha i phurrit kharit bîk riaua i hriat chângin LaI Isua kraws i putsakah ngai la, i tâna a nunna hlân ral raihtu chhâwka i inngaih chuan i dam ang.

Kan tuar zawh tâwk bâk Lalpan kan tuar a phal lo a nia. Pathian hi a va *fair* lo tak i ti thîn em? Kan ṭhatna tûra a ruat vek a ni si a. I duh ang tak leh i beisei ang tak khân han nung ta la, i nun kha a chhe vek mai thei asin. Chuvângin, kan chan tâwkah hian lungâwi ang aw. Lungawina kim Isua chauh hre rengin khawvêl hi a chen theiha, harsatna leh mangannate hi a hmachhawn theih a nia. Mahni nunna lâk duhna thinlung nei khawp hiala beidawnna ruama i awm hunah, hmangaihtu leh ngaihsaktu nei lova i inhriat hunah amah kha hre reng la; ṭawngṭaiin, dawhthei takin beiseina nung nêh ngâk rawh. A lo thleng ngei dawn si a.

Mahni nunna la duh khawpa nêp tûrin Pathianin a siam lo che.

*Rei deuh mah se ngâk rawh;
A lo thlen ngei dawn avângin a tlai chuang lo vang.
(Habakuka 2:3)*

NUN INTHLÂK

*H. Lalhruaikima
Senior Department
ITI Vêngchhak*

Tluanga leh a ðhianté chuan an tih dân ngai bawkin sikul bânah meizial an zu ho leh ta a. Hlim taka an awm lai chuan rin loh takin an zirtîrtu pakhat chuan a rawn hmu ta hlauh mai a. An tân darh ta hlawm a. Tluanga chu a tân haw ta nal nal a. In a thlen chuan a nu chuan, “Tluanga, i va rawn haw har ve,” a ti a. Tluanga chuan a nu chu chhâng lovin a piandanah a luhsan ta mai a. Tlaia chaw an ei lai chuan a pa chuan, “Tluanga, engati nge i rawn haw tlai ziah mai le?” tiin a zâwt a. Tluanga chuan, “Ka ðhianpa ball kan zawng a,” a ti a. Tichuan, a nu leh pate hnênah chuan dâwt a hrilh ta a.

A tûkah chuan a ðhianté nêh chuan sikul kal tûr chuan an insâwm khâwm a, a hma ni tlaia an thil tawn an sawi a. A zirtîrtute zînga a *strick* ber mai Sir Sângan a hmuh avâng chuan sikul an thlen chuan a lo hrem ngeiin an ring a. An zâm ru hle a. An pâwla a lo kal chuan Tluanga leh a ðhianté chu an mangang hle a, an zirtîrtu chuan anmahni sawi chhuak si lovin fiamthu a thawh deuh reng a.

An sikul bân chuan Sir Sanga chuan office-ah a ko va. Thil a hrilh hnuah a hawtîr ve leh mai a. Mahse, an zirtîrtu thusawi chu eng mah lo ang mai a ni, an meizial thuhrûk chu an la a, an zu leh ta a. Tluanga chu in a thlen chuan tu mah be lovin a pindanah a lût leh ta nghâl a.

Chawlhkâr a tâwp ta a. Tluanga leh a ðhiantê tân chuan hlim hlawp bâwlâna hlîr a ni ta a. An duh duhin an khawsa a. An meizial zûkna hmun ngaiah an awm khâwm a, mei an zu leh ta laih laih a. Meizûk mai chu an duh tâwk ta lo va. An chhûngte pawisa an ru chhuak a, zû an lei a. Chutia zu in an tum lai tak chuan an ðhian pakhat Siamâ chu a let ta tawp mai a. Damdawi in hnai berah an kalpui ta a. Damdawi inah chuan an han endik chuan meizial a zûk nasat avângin a hrawk a lo lâwngh vek tawh hi a lo ni a. Siamâ chhûngte an lo thlen hnu chuan an hawsan ta a.

Chutia an ðhianpa a dam loh hnu chuan Tluanga chuan insiam ðhat a tum ta a. Mei zûk tawh loh a tum ta a. A tîrah chuan harsa a ti hle a; mahse, beidawn phah a tum lo va. Mei chu zu tlêm zêlin, an in chhûnghah pawh a theih ang tâwka ðangkai a tum ve ðan ta a. Ei rawngbâwl te, insûk te leh in tih fai te thlengin a ti ve ta a. A zirlai lamah pawh hma a la nasa ve hle a, a ti ðha pâwl a lo ni chho ve ðan ta a. An nu leh pate mai bâkah an zirtîrtute fak pawh a hlawh chho ta hle a ni.

Chutia a nun a hman chhoh tâk avâng chuan a thiante pawhin an kâwm tha duh tawh lo va. Mahse, thian kawm tûr nei lo mah se a hlim ve hle tho a ni. Tluanga chuan unau dang a nei lo va, a thianten an kawm duh tâk loh avâng chuan an sikul chawlh lai te chuan a nu leh pate puiin hun a hmang thîn a.

Tluanga chuan missionary nih a tum hle a. Chumi ni tûr chuan lehkha pawh theih tâwp chhuahin a zir a. Aizâwl-ah college kalin a hnuah Bachelor of Missiology (B.Miss) a zir a. Tichuan, anih tum êm êm missionary chu a ni ta a ni. Missionary-a a thawhna hmun apiangah chuan mi tângkai tak a ni ta zêl a. Thawhpui nuam leh ringtharte tâna belh tlâk tak a ni bawk.

Missionary-a a thawh hun chhûng a zawh hnua an khaw lama a haw leh hnu pawh chuan khawtlâng leh kohhran tân theih tâwp a chhuah zêl a. Tanpui ngaite tân engtik lai pawhin a awm reng a. Mi zawnng zawnng ngainat leh fak a ni ta zêl a ni.

Tluanga chuan Pathian a ring êm êm a, a tleirâwl laia a sualzia te a ngaihtuah châng chuan Pathian rin tlâkzia a hre Chiang telh telh a. Eng pawh ti dâwn se, Pathian a râwn hmasa phawt zêl a ni. Pathian a râwn tlat zêl avâng chuan malsâwmna a dawng thîn a ni.

K-POP IDOL-A RINGTU THATE

Eric Lalnunmawia
Joint Editor

Tunlai chu tleirâwlte zîngah K-pop ngaih sânnâ a nasa hle mai. K-pop idol zîngah hian ringtu tha tak tak eng emaw zât an awm a. Hêng mite hi Kristian satliah mai ni lovin, Kristian chhuanawm tak tak an ni hlawm a ni. Chûng zînga mi tlêm tête chanchin chu i han târ lang teh ang.

Park Ji-yeon

K-pop idol mak tak tak zînga pakhat, Kristian rinawm tak chu Park Ji-yeon a ni a, hmeichhe group lâr tak TARA member a ni. Amn kawmnaah a rinna chungchâng hi tlang takin a sawi chhuak a, a social media-ah pawh Bible chângte a târ lang thîn bawk. Ringtu tha tak a nih avâng hian a fans leh a thiante pawhin an zahin leh an ngaih sânpah hle.

Tiffany, Sooyoung leh Sunny

Hmeichhe group hmingthang tak SNSD (Girls' Generation tia hriat bawk) member pathum pawh hian Kristian an nihna leh an rinna chungchâng an sawi chhuak tawh bawk. Tiffany, Sooyoung leh Sunny te hian rinnain an nun a nghawng dân te, Pathianin a tihchak avâng leh a kaihhruai tlat avânga an lâwm thu an sawi a ni.

Zelo of B.A.P

K-pop star langsâr tak zînga pakhat, Kristian ni bawk chu Zelo, mipa group lar tâk B.A.P-a tel a

ni a. Ani pawh hian a rinna chungchâng chu chhuang takin a sawi chhuak a, Pathian hnênah lâwm thu a sawi fo baw. Zelo sakhawmina hi khawvêl hmun hrang hranga a fans tam takin an ngai sâng a, an thlâwp hle baw a ni.

YEJI

Hmeichhe group lâr tak ITZY-a tel YEJI hian a lam thiam êm avâng leh a zei êm avângin hriat a hlawh hle. Amah ngai sângtu tam takin an hriat loh erawh chu Kristian ṭha tak a nih thu hi a ni. Social media-ah Bible thu a târ lang fo va, a hnung zuitute pawh thil ṭha ti târ leh beiseina nung nei zêl târin a fuih fo ṭhîn. Pathian a rinna leh a sakhawmina hi a hlaahte a lang ṭhîn baw. A hlate hian infuihna, chhelna leh tum ruhna pawimawhna thuchah ṭha tak tak a keng tel fo ṭhîn. Amah ngai sângtute chu a hlate leh a chêtzia hmang tein harsatna pal tlanga, an rinna kawnga chakna an hmuh theih nân a fuih ṭhîn a ni.

Hêng zai thiam leh lam thiam lâr tak takte hian ringtu an nih avâng tih ve theih loh te, ringtu an nih avâng a chân te, an rinna avâng harsatna tawh châng te pawh an nei ṭhîn ngei ang. Chutiang chu an dinhmun a nih laia ringtu an nihna zêp mai lova chhuang taka an târ lang ṭhîn hi an fakawm tak zet a ni.

Keini pawhin hêng K-pop *star* ringtu ṭha tak takte ang hian khawi hmunah pawh, eng hunah pawh Lal Isua ringtu kan nihna hi zahpui lo ila. A remchânna hmun apiangah Pathian thu i puang chhuak zêl ang u.

SABENGTUNG CHUNGAH ISUA

Hmânlaiin Judate chuan kût ropui tak Kalhlên Kût an nei thîn a. He kût hi Jerusalem khawpuiah an hmang thîn a ni. Jerusalem khawpuiah chuan mi tam tak an lo kal khâwm thîn a. He Kalhlên kût hi an ngai sâng êm êm mai a. Pathianin sala an tâng a hruai chhuah hriat rengna kût a ni.

Tum khat chu kan Lal Isua pawh kha chu kûtnaah chuan a kal ve a, a zirtîrte pawh a hruai a. Jerusalem pan chuan an kal ta dial dial a, an hlim hle. An kalkawngah chuan tlâng pakhat Olive tlâng chu an thleng ta a. Tlâng aţang chuan khua chu a hnai tawh hle a, a hmuh theih ta hial a. Isuan a zirtîrte pahnih chu a tîr a, “In hma zâwn khuaah sâwn va kal ta ula; tin, in luh tirhin sabengtungno thlun, tu ma la chuan ngai lohna in va hmu mai ang; chu chu phelh ula, han kai rawh u. Tin, tu pawhin, ‘Kha kha engah nge in tih?’ an tih che u chuan, ‘Lalpain a duh a ni; hetah a rawn dahtîr leh thuai ang e,’ ti ang che u,” a ti a.

A zirtîrte pahnih chu an kal ta a. Khua an va lût a, Isua sawi ang ngeiin sabengtung no thlun chu an va hmu ta a. An phelh lai chuan, chuta ding tute emaw chuan an hnênah, “Sabengtungno kha engah nge in phelh?” an lo ti a. Anni chuan Isua sawi ang tak khân, “Lalpain a duh a ni, hetah a rawn dahtîr leh thuai ang,” an ti a; tichuan, an kal an phal ta a.

A zirtîrte pahnih chuan sabengtungno chu an rawn kai thleng a, a chungah chuan Isua chu a chuang ta a. Mi tam tak a bul vêlah chuan an awm a, a chuan chhan tûrin mi ðhenkhatin an puan te an phahsak a, ðhenkhatin kawngah chuan an puan te an phah bawk a, a ðhenin an bul hnai, lova mi hnahchhâwl te an sât a, an phah bawk a, an hlim êm êm a ni.

Olive tâng chu an liam dâwn ta a, zirtîrte leh mipui zawng zawngte chu Isua a lo kal avângin an lâwm êm êm mai a, a fakna hla an sa a, an hla sak chu,

Hosanna!

Lalpa hminga lo kal chu fakin awm rawh se.

Ram lo thleng tûr, kan Pa Davida ram chu chawimawiin awm rawh se,

Chungnung berah khian, Hosanna!

tih a ni a. Jerusalem khawpui chu an thleng ta a. Pathian Biak Inah a lût ta nghâl a. Hemi ni hian mi tam takin hlim takin Isua chu an fak a, an chawimawi a ni.

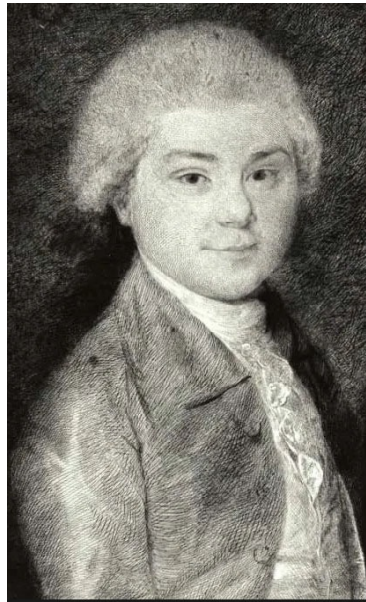
Zawhna

1. Judate kût ropui deuh mai kha eng nge ni kha?
2. Khawi khuaah nge an hman ðhin?
3. Zirtîrte khân eng nge an kaih dâwn?
4. Eng atân nge Isuan sabengtungno a hman?

ADAMS-A TE PAFA LEHKHATHAWN

Zohmangaiha
Editor

Lehkhathawn in ziaak tawh ṭhîn em? Hmânlai chuan phone te an la nei lo va, hmun hranga awmte an inbiak pawhna ber chu lehkhathawn a ni. John Quincy Adams-a leh a pa John Adams-a te lehkhathawn kan chhiar dâwn a. Kan chhiar hmain he mite hi tute nge an nih tih kan hre duh ngei ang. John Quincy Adams-a chu July 11, 1767-ah a piang a. A pa John Adams-a chu United States president pahnihna a ni a, John Quincy Adams-a hi president parukna a ni. A pa pa hi kohhran upa a ni a, a nu pa hi pastor a ni bawk. Ringtu ṭha leh invawng tak, United States ram hruaitu ropui berte zînga mi, huaisen leh rinawm chungchuang, dik nia a hriat chu, amahin tuar lêt dâwn mah se a tâwp thlenga ṭan tlat ṭhîn mi a ni.

John Quincy Adams-a hi United States politician zînga nihna pawimawh chi hrang hrang chelh hnem ber a ni e an ti thîn a. President bâkah mawhpurna pawimawh dang a chelhte chu: Minister to the Hague, Emissary to England, Minister to Prussia, State Senator, United States Senator, Minister to Russia, England nêna inbiaknaa United States palaite hotu, Minister to England, Secretary of State leh House of Representatives member te a ni. A nihnate zînga pakhat nih ve theih ringawt pawh hi thil harsa tak a ni.

President fapa a nih avânga hetiang a mi ropui ni thei mai hi a ni ngawt lo va, naupang tê a nih lai aţanga a nu leh pate kaihhruaina zâwm tlat thîn, nun uluk tak mai leh lehkha chhiar taima êm êm a nih vâng a ni.

John Quincy Adams-a kum kua a nih lai, a pa John Adams-a, United States zalêna tûra beitate hruaitute zînga mi Philadelphia khawpuia a awm laia an pafaa lehkha an inthawn tawn hi in han chhiar teh ang:

Philadelphia

March 16, 1777

Ka fapa duh tak,

Naupang tê i la nih lai hian i puitlin huana i ţangkaipui êm êm tûr thil hrilh che ka duh a. I vawn reng atâna ka duh chu hei hi a ni: zirna kawnga taihmâk chhuah tlat

leh nun dân thiam a pawimawh tih hi. Zirna ngainaa, nun dân thiam bawkte chu mi ropui takah an chhuak thîn. Zirna chawi sâna chuan science leh art lama theih tâwp chhuah te, lehkha chhiar taihmâk te a huam tel a; nun dân thiamna chuan thawh rimna te, inpêkna te, mi dangte thawhpui thiamna te leh mawhpurhna hlen te a keng tel a ni.

I dam chhûngin hêng thil pahnih hi vawng tlat ang che. Rosum thahnem tak i rochun dân loh avângin zirna lamah i insâwr bing ngawr ngawr thei dân lo va; i thawh chhuah hmanga intodelh tûra tan i lâk a ngai dân a ni. Chutih rualin zirna i ngainat tlat chuan, hriatna khâwl khâwm tam hi nun dân thiamna kawngah a pawimawh chauh ni lovin, hringnun tinuamtu, lungawina leh hlimna min siamtu a ni tih i la hre ngei ang. Zir nân, hnathawh nân leh infiam nân thiam taka hun i hman daihzai a ngai dân a ni.

Omne tulit punctum, qui miscuit utile dulci. He Latin tawng lehlin kawnga pui tûr chein zirtîrtu Pu Thaxter-a I lo ngên dân nia (min lo biak bawk la). Thumal tin hi ngun takin lo zir la, ka lo haw hunah a awmxia leh a grammar ka zâwt dân che a nia.

Nangmah hmangaih êm êmtu,

I pa,
John Adams

.....

Braintree
2nd June 1777

Ka pa duh tak,

Lehkhathawn dawn hi nuam ka ti êm êm a, lehkhathawn ziah ai pheih chuan nuam ka ti zâwk Chiang Khawp mai. Thu ziah hi ka thiam lo khawp a, ka rilru la pêngtu thil hi a tam thên viau mai baw si a. Ka rilru hian sava tui chungchâng te, infiamna lam thil te leh thil dang dang hi a ngaihtuah kual zung zung a; keimah ngei pawh hi ka hnual phah deuh thên. Leikhazir tûrin ka nuin min nawn reng a ngai thên a; dik tak chuan, hetiang a ka awm thên hi a zahthlâk ka ti hle.

Rollin-a history ziah kha bu thumna ka chhiar tan chauh a, ka inruahman dânah chuan tûnah hi chuan a chanve tal chhiar thleng tawh tûr hi ka ni maw le! Tûn kârah chuan mahni inthunun that lehzuâl ka lo tum ang a, bu thumna hi a chanve tal chhiar hman ka tum ang. Ka tum ang hian ka awm thei a nih chuan kâr tâwpah ka chanchin, tûna mi aia ngaihnawm zâwk rawn hrilh che ka tum dân nia.

Ka pa, ka hun ka hman tangkai lehzuâl theih dân tûr – lehkhâ zir leh infiamna atâna hman daihzai dân tûr ziaka min hrilh theih chuan ka lâwm ngawt ang. I thurâwn chu ka vawng reng ang a, ka theih tâwpin zawm ka tum tlat baw ang.

Mi tha lehzuâl nih tum tlat,

I fapa,
John Quincy Adams

(A sawi ang ngeiin he kêr tâwp June 8-ah hian a tum anga history bu thumna chu a chanve vêl a chhiar tawh thu te, a nu a phuih thin thu te, tangkai taka hun a hman avânga nuam a tih thu te lehkhathawn hmangin a hrilh leh a ni.)

John Quincy Adams-a chu kum kua lek a nih laia a pa thurâwn a zawm tlat avângin mi ropui tak a ni thei a. Keini pawh an pafa infuihna thu khi kan lo zawm ve a nih phawt chuan mi ropui tak kan ni ve thei a ni.

ṬAWNGKAM DIK

Kristian naupangte hian ṭawngkam dik leh dik lo kan kan hriata, a dik zâwk kan hman thin a ṭul a. Ṭawngkam dik tlêm in zir ho teh ang u aw.

Mai mai/mei mei: ‘Mai mai’ hmanna tûrah ‘mei mei’ ti an awm thin a, ‘mai mai’ tih zâwk tûr a ni.

Rema nêh kan leng mai mai. (Dik)

Rema nêh kan lêng mei mei. (Dik lo)

Mutchhuak: ‘Mutchhuak’ tih mai tûrah ‘muthilh chhuak’ ti an awm thin a, ‘mutchhuak’ tih hian a tâwk mai a ni.

Ka mut a chhuak. (Dik)

Ka muthilh a chhuak. (Dik lo)

Paih: Kan mamawh tawh lohte hi kan paih thin a, tûnlai hian ‘paih’ tih aiah ‘peih’ ti tlat an awm thin. Bawlhhlawh hi ‘peih’ lovin ‘paih’ hrâm hrâm tûr a ni.

Sângan bawlhhlawh a paih. (Dik)

Sângan bawlhhlawh a peih. (Dik lo)

ṬHIANTE TÂNA ṬAWNGṬAI

*Moses Malsawmsanga
Intermediate Department
Electric Vêng, Aizâwl*

Hmânlai hian ṭhian dôn Tom-a leh Jack-a te hi an awm a. Tûk khat chu zin chhuah an rawt a, thlawhna ṭum hmun lam an pan ta a. Tichuan, thlawhtheihnaah chuangin an thlâwk chhuak ta a, vânduaithlâk takin an thlawhna chu a chesual ta a. Mahse, an ṭhian dôn chuan vânnethlâk takin an dam chhuak hlah mai a. Thliarkâr an hmu a, chutah chuan an kal a, thliarkâr chu a lai takah an insem a. A hrang ve vein an awm ta a.

Tom-a zâwk chu ama tân chauh a ṭawngṭai ṭhîn a, a ṭhianpa Jack-a pawh a ngaihtuah lo va; amah chauh a inngaihtuah a ni.

Ni khat chu a ril a ṭâm lutuk a, Pathian hnênah a ṭawngṭai a, a tûkah chuan ei tûr tam tak hi a mutna bulah a lo inkhai ṭeuh mai a. Mak a ti lutuka, a ril a ṭâm tawh êm avângin a ei ta nghâl a. Hun a lo kal zêl a, Tom-a chuan nupui tûr a duh a, Pathian hnênah a dîl ṭhîn a.

Chutia nupui a dîl a dîl lai chuan an chung a thil thleng ang tho khân lawng pakhat hi a rawn chesual ve a, mak tak maiin hmeichhe pakhat chauh hi a dam chhuak a. Tom-a chuan hmeichhe na tuara lo

kal chu a hmu a, rang takin a buaipui nghâl a. Tichuan, chu nula nên chuan nupaah insiamin an chêng dân a ni.

Kum tam tak hnuah chuan Tom-a leh a nupui chuan fa duhawm tak tak an lo nei ta a. An chhûngkua chuan thliarkâr aţang chuan chhuah an duh tawh hle a, lawng tuka chhuah an tum ta a. Lawng an tuk zawh hnu chuan an bungaw neih zawng zanwg lawngah an thiar lût a, an chhûngkuain lawngah cbhuan an chuang ta a. An lawng chu zawi muangin a kal a, thâwk leh khatah an lawng chu a chhe ta vek mai a. Anmahni chu harsa takin thliarkârah chuan an lêt leh thei hrâm a.

Chutia, buai leh mangang taka an awm lai chuan chung lam aţangin aw ri hian, “Harsatna in tawh chhûng zawng khân i thianpa Jack-a’n a  awng aisak che a, in thlawhna tl  k hnuah i thianpa awm lo se i thi daih tawh t  r asin. I thianpa kh  n a chhan chhuak che a. Eng v  ngin nge ei t  r te kha i p  k ve loh? Nangmah chauh i inngaihtuah a; chuv  ngin, i thianpa hi z  wk ka chhan chhuak d  wn a ni,” a rawn ti a. Tichuan, Jack-a z  wk chu thliark  r a  anga chhan chhuah a ni ta a ni.

ṬHIAN ṬHA

*Moses Malsawmsanga
Senior Department
ITI Vêngchhak*

Hmânah, kan têt deuh lai a ni tawh ang. Kan ṭhianho hi inkawm ngeih leh inngai deuh mai kan ni a. Fiamthu na tak tak te hian kan infiam châng a awm ṭhîn a; mahse, ka thinrim ngai lo. Ṭhianho inkâwm kan nih angin a châng chuan kan sual ṭhîn hle a, mi huana thil lâk rûk te pawh kan hrât ṭhîn hle. Ṭum khat chu mi huana thil kan lâk rûk laiin a neituten min man ta hlah mai a, min hau hrep mai a; kan zak hle a ni. Chuta ṭang chuan mi thil lâk rûk ṭhat lohzia kan hre ta a, kan sim Chiang hle a ni. College kan kal laiin ṭhian thar pahnih kan siam belh a, mi pasarih kan ni ta a ni. Chuta ṭang chuan kan hma lam hun hre lo chuan hlim takin kan inkâwm chho ta zêl a ni.

Kan ṭhian zînga pakhat Lâwmawma chuan a rûkin damdawi a lo ti ṭhîn a. Ni khat chu damdawi inah thi lek lekin a awm a. A nat chhan pawh damdawi a lo tih nasat vâng a lo ni a. Keini a ṭhian te chuan hrehawm kan ti hle a ni. Kan ṭhianpa damdawi in aṭanga a lo chhuah chuan damdawi ti tawh lo tûrin theih tâwpin kan fuih ve sauh sauh a. Pathian thu pawh kan phâk ang tâwkin kan hrilh

ve a ni. Mahse, Lâwmawma chuan kan thusawi chu âwih duh lovin damdawi chu a tih chhunzawm zêl a. Chutia kan awm mêk lai chuan kan thian zînga pakhat Remtluanga chuan zu in a lo chîng chho a, a hnu zêlah pawh a in nasa ta zêl a.

Chutia kan thiante pahnihin ruihhlo avânga harsatna an neih aţang chuan nasa lehzualin Pathian hnênah kan ţawngţai zêl a. Chutia kan awm lai chuan Lâwmawma chu a dam lo ta vak mai a. Damdawi inah enkawl a ni a, a natna a nasat avâng chuan a thi ta a. Keini a thiante chuan hrehawm kan ti hle a ni.

Hun a liam zêl a, kan graduate ve ta hlawm bawk a. Hna te hmuin kohhranah theih tâwpin kan inhmang hlawm bawk a. Nupui leh fate neiin hun hlimawm tak tak kan hman ho thîn a. Harsatna leh buaina kan tawh châng apiangin theih tâwp chhuahin kan inţanpui mai bâkah, ţawngţaina hlutzia kan hriat avângin kan ţawngţai ho thîn a. Keimahni mai ni lovin mi dang, ţanpui ngai kan hriatte ţanpuiin, hmun hrang hrangah ţawngţai rawngbâwlina kan nei thîn a. Keimahni kal tlangin mi tam takin damna pawh an chang nghe nghe a ni.

Thiante hi an pawimawh êm êm a. Thian tha, inkhâwm ngai pawimawh leh Pathian tih tak mai kan kawm chuan hlawhtlinna duhawm tak kan nei zêl dâwn a ni.

Hriat Zauna Huang

PU ZALAWRA CHANCHIN

Zalawra Medal in dawng tawh em? Chawimawina hlu tak *Zalawra Medal* lo pianna chhan, Pu Zalawra chanchin hi in hre châk ang ti rawh u.

Pian leh mûrna

Pu Zalawra hi kum 1895-ah Mizoram hmârchhak lama awm Lungdai khuaah a piang a, Lungdaiah rei awm lovin Vânbâwnghah an pêm ta zâwk a ni.

Zirna bul tan

Naupang tê a la nih lai aţangin mi tum ruh tak a ni a. Khandaih (tûna Phûllên khaw bulah) khuaa lehkha zir tûrin kum 1903-ah kum riat mi lek niin a kal a. Hetih lai hi chuan Kristian a la ni lo va. Mission sikula a kal hnu chuan Kristian a ni ve ta a. Mi khuaa lehkha zir a nih avângin pâwl a sawn zung zung thei lo va, kum 1912-ah Lower Primary a pass ve thei ta chauh a ni.

Vântlâng rawng a bâwl

Lehkha thiam, mi tlâwmngai, Vânbawng khaw tlangvâl chhuanawm tak a lo ni ta a. Kum 18 chauh la ni mah se a fel êm avângin lal leh upaten khawchhiar atân an la ta a. Hetih hun laia khawchhiarte chu tûnlaia Village Council Secretary kan tih ang hi an ni. He hna hi kum 1913-1915 a thawk a ni.

Zirna a chhunzawm

Lal leh khawtlâng tâna thawh zêl chu peih mah sela, zirna sâng zâwk lama kal châkna lian tak a nei a, zau zâwka

Pathian rawng a bâwl theihna tûrin Aizâwla Middle English School-a kal a tum tlat a. Kum 1918-ah Upper Primary a pass a, 1920-ah Middle English a pass leh ta bawk a. Kum 1921–22-ah Allahabad-a Christian High School-ah a zir zawm leh ta a ni.

Kohhran hnuaiah a thawk ãan

Kum 1923-ah chuan Pathian leh a kohhran hna thawk tûrin Welsh Mission hnuaiah sikul lam hna a thawk ta a, kum 1923–26 chhûngin sikul endiktu (Sub Inspector of Schools) a ni a. Aizâwl khaw chhûnga Gorkhali naupangte tân ni tin sikul buatsaih a lo ni ve ta a, hnam dangte hnêna Chanchin Ṭha hril theihna hun remchâng tak a lo ni a. Pu Zalawra chu Gorkhali Sikulah chuan a ruaitute mit tlung takin kum 17 chhûng zirtîrtu hna a thawk a ni.

Sunday School tân a thawh hlâwkzia

Sunday School lama hmasâwnna kawnga kan kohhran min kaihruaitu chu Pi Zaii, Missionary Sâp a ni a. Hna a ngah êm avângin amah pui tûrin Pu Zalawra hi a inpe a, sikul lama a zirtîrtu hna bahlah phah chuang hauh lovin an thawk dún ta ngar ngar mai a ni.

Pu Zalawra chu a ni tin hna (zirtîrtu hna) bâkah hlawh nei lovin Sunday School hna lamah a ṭûl hle reng a. Pi Zaii chu awmhmun ṭhu a ni a; Pu Zalawra chu mi tlâwmngai, taima rum rût mai a ni a, ṭûl a tih tawh lamah chuan theih tâwp chhuaha thawk ṭhîn a ni. Hna a ngah dân chu pui tak a ni. Mizo Sunday School Union Ziaktu Lian puitu a ni a, ni tin sikul zirtîrtu a ni bawk a, Sunday School exam-na leh result khai khâwmntu, certificate zawng zawng ziaktu, lehkhathawn lût leh chhuak tûr ngaihtuahtu,

lekhathawn dâka thawn theih loh, thingtlâng lam zawng zawnga thawn chhuaktu a ni baw. Pu Zalawra chu peon, hlawh nei lo dik tak a ni ber mai. Khawiah pawh kal se, lehkha thawn chhuah tûr ipte puar nawlhin a ak a, mikhual a tawn apiang, “Khawii khua nge i nih?” a ti a, a lehkha thawn tûrte chu a sem zêl thîn a ni. Presbyterian Kohhran hnathawkah Pu Zalawra anga hna ngah leh buai hi an la awm lo hial ang an ti thîn.

Kum 1944 chuan kohhran inkhâwmpui lianin Pu Zalawra chu a hun puma Sunday School hna thawk tûrin a dah nghet ta a; Assistant Secretary niin Pi Zaii nên hlim takin an thawk dîn tak tak ta a ni. Pu Zalawra chuan a ni tin hna bâkah Pathianiin Aizâwl khaw chhûnga Sunday School hmun hrang hrangte a tlawh kual reng a, Sunday Sikul zirtîrtute hnênah zirtîr dân kalmang tha zâwk a zirtîr zêl baw a. Aizâwlah zirtîrna hmun siamin thingtlâng lam zirtîrtute an chah khâwm a, an zirtîr baw a. Hêng an rawngbâwlna hian Mizoram Sunday School chu a chawi sângin a tinghet êm êm a ni.

A rawngbâwlna hlu tak avângin kum 1960-ah khân All India Sunday School Union chawimawina sâng ber, *Bishop Mondol Award* chu a dawng a; India ram pum puiah hetiang chawimawina sâng dawngtu pahnihna a ni.

A hun hnukung lam

Kum 1961-ah chuan a hna chu a lo chawlhsan ve ta a. Kum 1969-ah September 1-ah Shillong-ah motor-in a su a, vânduathlâk takin a boral a. ‘Mizo Sunday School Pa’ ti hiala an sawi thîn chu Shillong thlânmuallah vui liam a ni ta a ni. A ruhro hi a chhûngten an phawrh leh a, Mission Vênga Kristian Thlânmuallah a ruhro chu an phûm a ni.

Zalawra Medal

Kum 1986 Synod chuan Pu Zalawra hriat reng nân hian kum 20 a zâwna Sunday School exam lâwmman hmute *Zalawra Medal* pêk a rêl a. Tûnah chuan a zâwna kum nga lâwmman lain *Zalawra Medal* an dawng a, kum sâwm lain *Zalawra Medal Special* an dawng ta a ni.

A nuna entawn tlâk thenkhat

1. *Mi taima a ni:* Chhangchhe pa a nih lai pawhin zîng takah a tho va, thingtuah a la a, nghâwngkawlin thing tum lian pui pui a phur khâwm rem rum thîn. Tlaih ni se pisa a bâng a, hmanhmawh takin a haw a, in a thlen hmain a kawrchung a hlîp tan a, thingpui a in sawk sawk a, in lamah emaw, ram lamah emaw, tih tûr a dap ruai ruai thîn. Pu Zalawra anga taima leh tlâwmngai, phunnawi hauh lova hotute thu âwih thei mi nih i tum ang u.

2. *Lehkha chhiar taima a ni:* Lehkha chhiar taima tak a ni a. Lehkha chhiar a peih ang bawkin hriat rengna a nei tha hle mai a, a thil han hriat tawh lah chu a kum leh, a ni leh a thla chen mai hian a sawi thuai thei zêl mai a, mi thenkhat phei chuan, thil chi tin ziak khâwmna bu (encyclopaedia) kal thei an ti ngawt mai a ni. Hêng a hriat rengna tha bîk hi inkhâwmpui nikhuaah te, kohhran lam thil ngaihtuahnaah te a tangkai hle thîn.

Pathian leh a kohhran tâna a nunna leh a chakna zawng zawnga a inpêkna avâng hian Pu Zalawra hi kan theihngihl phal lo a ni. Amah ațanga zir tûr awmte chu zir zêl ila, hetiang rawngbâwltu rinawm min petu Pathian chungah lâwm thu i sawi thîn ang u.

Tûnlai hian naupang leh tleirâwl
 zîngah nun dân tûr hre lo tam tak ka
 hmu a. Ka duh aiin ka hmu tam mah
 mah ni tein
 ka hria. Awm dân mawi
 hi sawi thar leh a lo ngai
 ta hle mai a. Sawi kim sên
 pawh a ni lo ang. Awm
 dân mawi kan hriat
 theihna tûrin thil tângkai
 tshenkhat i lo thlirin i lo zir ho teh ang u:

1. Awm dân mawi hriat leh chutianga nun chu
 kan chin thar leh a tûl a. A zahawm a, a changkâng
 a ni. Changkân te kan chhâk a, *class* te kan chhâk a.
 Chutiang chu awm dân mawia awm hian a nih
 theih a ni.

2. Ṭ a w n g k a m
 mawi taka mi dang
 biaka, kan naupan
 lai aṭanga kan inzirtîr
 tshin, 'khawngaih
 takin' tih leh 'ka
 lâwm e' tihte kha
 chin thar leh tûr a ni
 a. Mizovin aia upa leh
 mi dangte koh dân

ṭha tak kan nei a. 'Pi' 'pu' 'pa' 'nu' 'u' titea kohna
 châng hriat chhonzawm te a tûl a ni. Sâphoin mi

dang an koh dân ang tea ko ve mai lovin, Mizoten kan inkoh dân kan neih angte zawm tûr a ni. Mi hi mâwl biak mai hi chîn loh tûr a ni.

3. Ẹawngkam mawi lo taka mi dang Ẹawng khum te, Ẹawngkam thlahdah te, zahmawh fiamthua lo nuih ve duar duar te chîn loh tûr a ni.

4. ‘Ka tihpalh’ tih te, ‘Min ngaidam rawh’ tih theih te hi a zahawm a, a mawi a ni.

5. Mi zînga nui ring bîk lutuk nih te, thinrim awlsam lutuk leh insual inpeih reng maia awm te hi a Ẹha lo a, chîn loh tûr a ni.

6. Puipunna leh pun khâwmnaah a awm Ẹha duh lo pâwl leh a hun loa lo Ẹawng pâwl nih te hi a mawi lo.

7. Nun dân zahawm leh mawi hi kan zir thar zêl a Ẹûl a ni. Miin min hriat rengna tûr a ni mai lo va, kan ei zawnna thlengin a nghawng pha dân a ni.

8. Kan ina lo lêng an awm a nih chuan Ẹha taka lo dawnawna, lo biak Ẹhin tûr a ni.

9. “Eng pawh ni sela, in awm dân chu Krista Chanchin Ẹha nên inmawi phawt rawh se” (Phil 1:27) tih hi Bible-ah kan hmu a. Lal Isua zuitute nun dân tûr ni âwm rênga awm hi kan tih tûr a ni.

Bible hmanga chhân tûr zawhna kan rawn dah leh ta. Eng zât nge kan chhân theih i han en chhin teh ang u aw:

1. Eng kûr laiin nge Jerusalem-ah Isua lal anga a luh?

Chhânna:

2. Isua chuanna sa kha eng entîrna nge?

Chhânna:

3. Hosanna tih hi eng ãawng nge?

Chhânna:

4. Hosanna tih awmzia eng nge?

Chhânna:

5. Isua leh a zirtîrte kha khawi huanah nge an ãawngtai?

Chhânna:

6. Gethsemane hming awmzia eng nge ni?

Chhânna:

7. Peteran tu beng nge a sah thlâk?

Chhânna:

8. Gethsemane huan kha khawi tlangah nge a awm?

Chhânna:

9. Lazara awmna khua kha eng nge ni?

Chhânna:

10. Isua kha tuin nge mantîr?

Chhânna:

Note: May thlaah a chhânna târ lan a ni ang.

March thla Quiz chhânna:

1. Galatia

2. Lustra

3. Philipa

4. Simona

5. Petera & Johana

6. Kornelia

7. Phar 10

8. Mi pali

9. Lal A hasuera

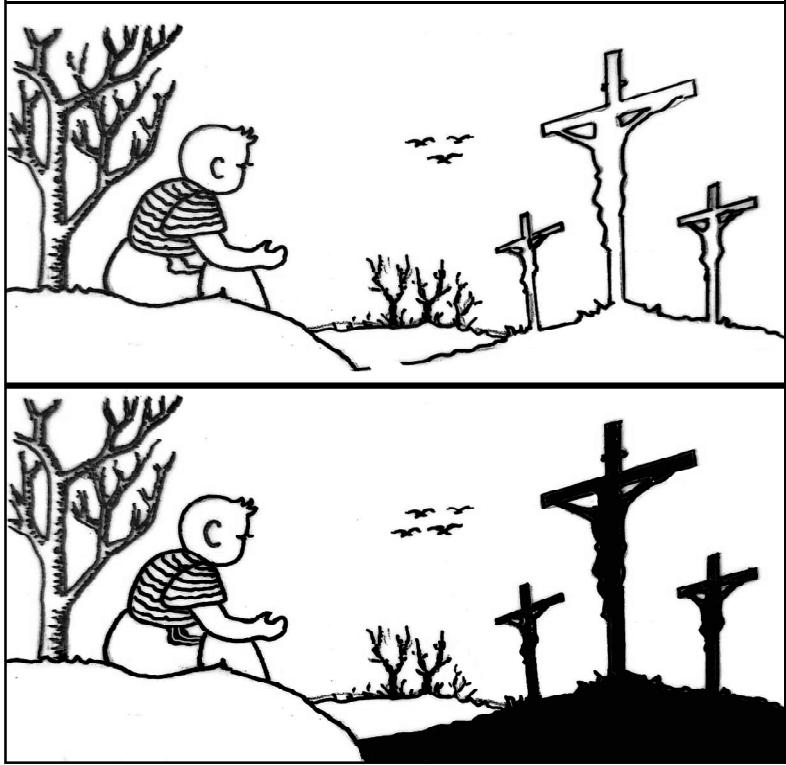
10. Vawi thum

CHEI RAWH LE!

KA HMUH ANG HMU THEI RAWH

A chung a lemziak chi hnih khi ngun takin en la, a inan lohna chi ruk hmu thei rawh.

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.
- 5.
- 6.

Hmunhmeltha kohhran Naupang leh Tleirawl Chawhnu Inkhawm

ITI Vengchhak Kohhran Naupang Chawhnu Inkhawm

Junior Department, Chungtlang Kohhran

To _____

Junior Department, Chanmari West Hmar Veng

Junior Department, Hualngohmun

Published by Rev. PB. Zosapthara
Synod Literature & Publication Board, Aizâwl and
Printed at the Synod Press, Mission Vêng, Aizâwl - 796001. Copies - 35,000